

**ÇAĞDAŞ BASKI RESMİ ÜZERİNDEN GÜNCELLENEN BAZI ESKİ
RESMETME TEKNİKLERİ-MÜNHASIR SANATSAL YAKLAŞIM
ETKİLEŞİMİNE BİR ÖRNEK OLARAK ANDY WARHOL**

**ANDY WARHOL AS AN EXAMPLE OF THE INTERACTION OF EXCLUSIVE
ARTISTIC APPROACH AND SOME OLD PAINTING TECHNIQUES
UPDATED THROUGH CONTEMPORARY PRINTMAKING**

Abdul Samet AYDIN¹

Öz

Resim sanatının bilinen en eski tarihli örneklerinde kullanılan bazı resmetme teknik ve materyallerin birçok önemli sanatçı tarafından kullanıldığı, en azından esinlendiği, görülmüştür. İlkel uygulayıcılarla aynı kaygılardan kaynaklanmasa da bu durum, teknik ve materyal ile uygulayıcı/sanatçı ile amaç veya sanatsal kaygıları arasındaki zorunlu uygunluk veya gerekliliği işaret etmektedir. Günümüzden binlerce yıl öncesine tarihlendirilmiş birçok örnekte kullanılan resmetmeye dair pek çok boyama/resmetme yöntemlerinin bazı sanatçılar tarafından aynen veya modifiye edilerek kullanılmaktadır. Hangi kaygıyla olursa olsun, binlerce yıl önce yapılmış olan bu resimlerde kullanılan teknik ve materyalin plastik etkisinin binlerce yıl sonra dahi bazı sanatçılara özgü sanatsal kaygılarla bir şekilde örtüştüğü düşünülmektedir. Bu teknik ve materyallerin bazı münhasır sanatsal kaygıların giderilmesinde kullanılması fikrinin doğuşunda, değişen sanatsal anlayışlara karşın bu teknik ve materyallerin plastisitesinin barındırdığı/sunduğu imkanların rolünün de olduğu düşünülmektedir. Bulunduğu ve kullanıldığı zamandan günümüze, çeşitli neden ve biçimlerde, kullanılarak güncellenen bu materyal ve tekniklerin tercihinde, sanatçıların resmetme yaklaşımlarına elverişliliği veya yeni bir sanatsal plastisite elde etme isteğinin yanı sıra, tayin edici faktörün bazı sanatçıların münhasır artistik kaygıları olduğu düşünülmektedir. Multidisipliner Pop Art sanatçısı Andy Warhol'un gerek blotted line gerekse serigrafik işlerinde, pratik veya başka mülahazalarla da olsa, kullandığı bazı eski uygulamaların

¹ Öğr. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi, saydin@dicle.edu.tr

sanat kariyerinde önemli sonuçlar doğuran manipülasyon veya yeniliklerle birlikte kombine ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaklaşım, Baskiresim, Boyaresim, Kombinasyon, Etkileşim

Abstract

It has been observed that the oldest techniques, materials and depictions in the history of art, have been used by many artists, or have been the source of their inspiration at very least. Although, the later usage differ in terms of artistic concerns, this situation shows the necessary and committed ties between technique and method, applicator and artist, purpose and artistic concerns. Most of depiction and painting methods that the current artists use directly or modify, date back thousands of year ago. Whatever the concern is, in the paintings dating back thousands year ago, the plastic effect still blends with the artistic concerns of the current artists, even after thousands of years. The idea of using such techniques and materials in order to alleviate artistic concerns, has been a result of the possibilities that the plastic effect can offer, over the years regardless of the changing artistic perceptions. The reasons in choosing these materials and techniques have been the suitability of these methods to the artist's painting perspective or creating a new artistic plastic effect but the identifying factor really has been the exclusive artistic concern of artist. In the work of the multidisciplinary pop artist Andy Warhol, whether his blotted line or serigraph Works, it is seen that he has also adopted some of the older applications for practical or other purpose through manipulation and exploration.

Keywords: Approach, Printmaking, Painting, Combination, Interaction

1. GİRİŞ

Resmin bilinen en eski örneklerinde görülen ve günümüzün farklı sanat disiplinlerine atfedilen oyma, kazıma, püskürtme, boyama gibi bazı tekniklerin bir arada, çoğu zaman da bir kombinasyon halinde uygulandığı görülmektedir. Binlerce yıl önce yapılmış bu resimlerde uygulanan tekniklerden biri olan çukura boya veya boyarmadde itme tekniği sonraki zamanla süsleme ve baskiresim yapımında uygulanmış, yakın zamanımızın çukur boyama esasına dayanan intaglio baskiresim tekniği üzerinden pek çok sanatçı tarafından geliştirilerek güncellenmiştir. Yine günümüzden binlerce yıl önceye tarihlenen, insan elinin şablon yapılarak boya veya boyarmaddenin şablonun açık alanları boyunca püskürtülmesi esasına dayanan ve bir tür boyaresim-baskiresim kombinasyonu olan teknik de T. Loutrec, A. Warhol ve Y. Klien gibi çağdaş sanatçılar için hem ilham kaynağı hem de manipüle edilerek kullanma imkanı sunmuştur. Günümüz şablon baskiresim tekniğinin öncüsü sayılan bu resmetme tekniği sanatçıya, püskürtülen boya/boyarmaddenin püskürtüldüğü yüzey tarafından bozulmadan dönüştürülmeden, canlı, sabit ve mekanik tramlar görünümünde plastik etki imkanı sunmuştur. Bu resimlerdeki pigment taneciklerinin püskürtülmesiyle püskürtme yoğunluğu-yüzey dokusu etkileşimiyle oluşturulan etki resimde textür, yoğunluk, derinlik ve canlılık gibi pentürel plastisite zevkini geliştirmiştir. Püskürtme yoğunluğu-yüzey-doku etkileşiminin öne çıktığı ilk uygulamaların dokuma bezden tuval resminden elek baskıya hatta günümüz inject baskı ve pixel teknolojisine dahi ilham verdiği düşünülmektedir. Arjantin

Santa Cruz yakınlarındaki Perito Moreno da bulunan Manos Mağaraları (Resim 2) ve Güneybatı Fransa'nın Yüksek Pirenelerindeki duvarlara yapılan ve şablon ve püskürtme boyanın kullanıldığı resimlerin, püskürtmenin yapıldığı kaya veya taşın boya tutmaya uygun tramlı ve gözenekli yüzey yapısının taş baskı (litografi) ve açık gözeneklerinden boya geçirilen ipek kalıp esaslı elek baskı (serigrafi) tekniğine ilham vermiş hatta şablon baskı ailesinden sayılan serigrafinin öncü uygulaması sayılmıştır. *“Serigrafi'yle belki de grafik anlatımın en eski uygulayımı olan şablon arasındaki ilişkiyi yadsımak olanaksızdır. Londra School of Printing hocalarından Francis Carr, Yüksek Pirene'lerde Gargas mağarasındaki kırmızı, siyah el izlerini öne sürerek “şablon”u İsa'dan önce 30.000 yıllarına kadar geri götürmüştür. Sözü edilen izler, kaya üzerine eli şablon olarak çevresine kamış aracılığıyla renkli toprak püskürtülerek oluşturulmuştur”* (Aysan, 1976: 4) (Resim 1).

Resim 1: Grotte de Gargas Chamber I bölümünden El şablonu resimleri, M.Ö.25,000, Yüksek Pireneler, Güneybatı Fransa, <http://www.visual-arts-cork.com/prehistoric/gargas-cave.htm>

Resim 2: Manos Mağaralarından el şablonu resimleri, M.Ö. 30.000, Santa Cruz yakınları, Perito Moreno, Manos Mağaraları Arjantin,

https://www.google.com.tr/search?q=Perito+Moreno,+Manos+hand+stencil+print&safe=strict&hl=tr&rlz=1T4GGHP_trTR631TR632&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj116e_ILrZAhWpAsAKHR0dCcwQ_AUICigB&biw=1366&bih=618#imgrc=NsSzJEIH1BES9M:&spf=1519324436803

1.1 Andy Warhol Resmi Üzerinden Güncellenen Bazı Eski Resmetme Teknikleri-Münhasır Sanatsal Yaklaşımı Etkileşimi

20. y y çağdaş sanatının önemli kişiliklerinden biri olan Andy Warhol (1928-1987) 1949'da sanat kariyerini geliştirdiği New York'a yerleşerek uzun bir süre ticari illüstrasyon yapmıştır. Warhol tam da bu yıllarda, 1950 başlarında, *Blotted Line* denilen, yazıda kullanılan ıslak mürekkebi kurutulması işleminden ilhamlı ve bir boyaresim-baskiresmi kombinasyonu olan kendine özgü resim tekniğini keşfetmiştir. Sanatçı bu keşfi müteakiben 1960 başlarından itibaren de onu dünya çapında bir sanatçı konumuna getiren *Pop Art*'la özdeşleşen işlerini yapmaya başladı ve ardından bu sanat felsefesine uygun bir adım olarak da fabrika diye nitelediği multidisipliner pek çok seri üretim gerçekleştirdiği, dönemin kült ikonlarını bir araya getirdiği atölyesini kurdu. Bu fabrika-atölyede çok yönlü, çok disiplinli işlere imza atan sanatçı Amerikan yaşam biçiminin plastik dilini çözen ve bu kültür üzerinden gelişen yeni bir dil geliştirdi.

Warhol'un 1950'li yıllarda keşfederek ticari alanda kullandığı ve *blotted line* denilen bu özel baskı tekniği sanat kariyerinin ilk alameti farikalarındandır. Sanatçı, alımlayan nezdinde ilgi uyandırmayan piyasa reklamlarının monoton illüstrasyonları karşısında kitlenin dikkatini çeken, onda farklılık yaratan *Blotted Line* esas olarak düz (planografik) baskiresim ile boyaresim tekniklerinin bir

kombinasyonu olarak değerlendirilebilir. Tekniğin uygulama süreciyle ilgili warhol.org'ta şu açıklama yer almaktadır: “Warhol1950’de illüstrasyonları için bir imza gibi olacak olan “blotted line” tekniğini kullandı. Blotted line resmi çok basit bir baskiresim tekniğiyle birleştirir ve Warhol’a birbirine benzer bir çok illüstrasyon yapma imkanı verdi. Süreç bir çok bileşenden meydana gelen karmaşık yapıdadır. Warhol ilk olarak özgünü emici olmayan bir kağıt üzerine kopyaladı. Ardından bu kağıdı çok emici ikinci bir kağıda bantla birbirinin üstüne örtüşebilecek şekilde menteşeledi. Bir (mürekkep almaya uygun) uçlu kalemle ve küçük parçalar halinde özgünü aktardı. Sonra uçlu kalemle mürekkeplenmiş olan kağıtla birlikte menteşeler boyunca ikinci kağıdın üzerine çevirerek hafifçe bastırıldı veya “lekeledi”. Daha büyük resimler büyük parçalar halindeki mürekkepli çizimlerin basılmasıyla yapılırdı. Süreç Warhol’un karakteristik benekli, kırık ve hassas çizgilerinin ortaya çıkışıyla sonuçlanırdı. Warhol bu blotted line resimlerini sıklıkla suluboyayla boyar veya altın varak eklerdi. Üstelik bazen de motifleri için el oyması lastik kalıplar kullanırdı.” Andy Warhol Museum, Erişim Tarihi: 28 Aralık 2014, <http://www.warhol.org/collection/art/earlywork/>

Resim 3: Andy Warhol, *Female Fashion Figure*, New York 1950’ler, Stratmore Kağıt Üzerine Mürekkep ve Dr. Martin Anilinboyası, (72.5 x 57.3 cm, Andy Warhol Müzesi Koleksiyonu, Erişim Tarihi: 23 Aralık 2013, <http://www.warhol.org/Warhol/Content/collection/art/earlywork/1998-1-1193/#ixzz2nIDDQJlu>

Warhol’un *Blotted Line* tekniği ile yaptığı *Female Fashion Figure* (Resim 3) resmi, bu resimlerin karakteristik özelliği olan dağınık, yer yer kırık, yumuşak, hassas, uçucu çizgi ve lekelerle eklenen su bazlı boyalarla birlikte ortaya çıkan yumuşak, parlak ve duygulu bir plastik görünüm sunmaktadır. Bu terkip resmin tektipleştirilmiş tüketici toplumunun kendini farklı hissetmeye dair

içgüdüsel tepkisini tatmine dönük, çeşitli çağrışım ve intibalar sunan plastik özellikleri sanatçının serigrafik baskiresim işlerinde de görülebilir. Sanatçının ticari kaygılarla geliştirdiği bu teknikle yaptığı işlerinden elde ettiği başarı sanat kariyerinde önemli rol oynamıştır. Warhol'un *blotted line* çalışmalarında kullandığı mürekkep çizim ucu serbest çizimlerde de kullandığı, *Blotted Line* tekniğiyle yaptığı resimlerle serbest elle yaptıkları arasındaki büyük benzerliklerden anlaşılmaktadır. Sanatçının gerek boyaresimde gerek baskiresimde ayrı ayrı gerekse de her iki tekniği bir arada kullanarak yaptığı resimlerindeki materyal ve tekniklerin etkileşimli uygulaması ve sonuçlarını üslupsal tutarlılık ve birliğinin tezahürü olarak görülmektedir.

Andy Warhol 1960'lardan itibaren dönemin tüketim kültürü sayılan objelerle medyada sıklıkla işlenen, popüler konularıyla ilgili, çeşitli teknikte işler yaptı ve 1962'de sanat çevrelerinde sansasyona neden olan en önemli çıkışı sayılan çalışması olan *Campbell's Soup Can* gibi işlere imza atmıştır.

Resim 4: Andy Warhol, *32 Campbell*, 1962, Tuval Üzerine Akrilikboya (otuz iki çalışma, her biri 50.8x40.6 cm, Modern Sanatlar Müzesi, New York. *1940'tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri*, Jonathan Fieberg, Çev. Simber Atay-Eskier, Göral Erineç Yılmaz Illinois Üniversitesi, Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir 2014, s. 242)

Warhol, *32 Campbell* (Resim 4) adlı önemli çıkışından sonra aralarında M.Monroe, E. Presley ve E. Taylor gibi dünyaca meşhur süper starların bulunduğu seri-portreler yapmıştır. Sanatçının yaptığı bu işlerin dikkat çeken en önemli özellikleri, portrelerinin ikonik yapılarıyla buna uygun materyal, teknik ve sunum biçimleridir. 1964'de, Fabrika dediği atölyesinde gerçeğinden birebir kopyaladığı çok sayıdaki *Brillo Kutuları* ve *Heinz Kutuları* işlerini sergilediği etkinliğini gerçekleştiren Warhol 1980'li yıllarda

dönemin toplumsal hayatının meşhur şahsiyetlerinin boya, mürekkep ve serigrafi baskıyı kombine ettiği tekniğini kullandığı portrelerini yaptı.Bu işlerin en önemli özelliği olarak öne çıkan tek-tiplik, seri ve tıpkıbasım izleniminin fiziki ve fiziköteci etkinin, sanatçı tarafından teamüden oluşturulmuş sanatsal duruşun gereği tercih edilmiş bir teknik ve uygulama sonucu olduğu düşünülmektedir.Warhol felsefesi için gerekli olan teknik uygulama da mekanik, ardışık hızlı üretime elverişli olan modern serigrafi olmuştur.

Warhol'un altmışlı yılların başlarında, özgünün kolaylıkla şablona akatarılmasına imkan veren fotomekanik serigrafi baskı tekniğiyle tanışması ile sanat kariyerinde önemli sıçramaya neden olan seri baskıresimler yapmasının aynı döneme tekabül etmesi rastlantı değildir. Sanatçının geleneksel ipek baskı tekniği yerine fotoğraf yardımıyla özgünü kolaylıkla aktardığı kalıpla uyguladığı bu yeni tekniği benimsemesi seri baskıresimler yapmasına olanak tanımıştır.Kalıptan boya aktarma mantığı itibariyle şablon baskı tekniği ile aynı prensiplerle uygulanan serigrafinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır.Şükrü Aysan'ın ders notlarında, serigrafinin tarihsel köklerine ilişkin Francis Carr'a dayanarak belirttiği gibi: *"Serigrafi'yle belki de grafik anlatımının en eski uygulayımı olan şablon arasındaki ilişkiyi yadsımak olanaksızdır. Londra School of Printing hocalarından Francis Carr, Yüksek Pirene'lerde Gargas mağarasındaki kırmızı, siyah el izlerini öne sürerek "şablon"u İsa'dan önce 30.000 yıllarına kadar geri götürmüştür. Sözü edilen izler, kaya üzerine eli şablon olarak çevresine kamış aracılığıyla renkli toprak püskürtülerek oluşturulmuştur."*(Aysan, 1976, s. 4) Çok eski bir tarihsel geçmişe dayanan ve başlangıçta oldukça basit uygulama şeklinde ortaya çıkmış olmasına karşın teknik zamanla kullanım amaçlarına bağlı olarak daha sistematik, karmaşık hale gelmiştir. Bir tür şablon baskı (stencil printing) tekniği olan serigrafi (silk screen pirinting/ipek baskı) ya da screen printing (ekran baskı) ilk kez Çin'de, Song Hanedanlığı döneminde ortaya çıkmış ve modern serigrafinin öncü uygulaması olarak kabul edilmektedir. Zamanla Uzak Doğuya yayılmış ve özellikle Edo Dönemi Japonya'sında rağbet görmüştür. Neden yapıldığının bilinmediği tarih öncesi şablon şeklindeki ilkel uygulama örnekleri hariç, Uzak Doğudaki uygulamaları daha çok tecimsel kaygılara dayalı ortaya çıkmıştır. Warhol'un bu tekniği tercih etmesinin en önemli nedeni ise her türden görselini fotomekanik yolla klişeleştirerek hızlı ve seri şekilde yeniden üreterek, yeniden çoğaltarak, yeniden yaratarak tüketime sunmasına olanak tanınmasıdır.Sanati iş olarak gören sanatçı, bu hızlı ve seri yeniden üretimle sanatı sırça köşküden klişeleştirerek, tükettirmiş ve ardından ticari marka haline getirerek sokağa indirmiştir. Klaus Honner'in (1994, s. 46):*"Mitolojik imgeler insanın bilinçaltında kayıtlı bulunan ilkel dışa vurumlarıdır. Endüstriyel medeniyetimizin ve modern refah toplumunun mitleri ise, yeryüzü cenneti adına, bastırılmış arzular, gizli endişeler, telafi edici günlük düşler ve özelemler ve bunlar tüm okur yazarlık ve culture rağmen görsel dünyanın gücünün tanığı olan resim ve metaforik imgelerdir"*. şeklinde ifade ettiği gibi, endüstri toplumu bireyinin görsel dünyasının birer dışa vurumu niteliğindeki Warhol işlerinin üretiminde de çağın ruhuna uygun özellikte olması gerekiyordu. Sanatçı bu yolla sanat eserinin konumunun yanı sıra varlık durumunu da sorgulamış ve Grabowski ve Fick'inde (2012, s. 13) vurguladığı gibi: *"Sanatçılar, sanat nesnesinin konumunu sorgulamışlar, sanat tüketiminin elitist ve alışlagelmiş biçimlerini reddetmişlerdir"*. yeni neslin sanat üretimi ve tüketimi biçimini yaratmıştır.

Warhol 1950'lerin sonlarından itibaren sıradan gündelik tüketim objeleriyle ürettiği işleriyle Pop

Sanatının önde gelen sanatçılarından biri haline gelmesinin ardından toplumun değer yargılarını, dönemin önde gelen fetiş nesnelere ve figürlerinin ikonik bir yapı şeklinde ancak spekülasyon, çok katmanlı görsel izlenimler edinilmeye yatkın şekilde resmederek yorumladığı *Electric Chair*, *Campbell's soup can*, *Marilyn Monroe* gibi işlerindeki başarılı sonuçta sanatçının sanatsal üslubunun yanı sıra kullandığı teknik, materyal ve bunları kullanma biçiminin de payı bulunmaktadır. Warhol'un sanatında en önemli yer tutan ikonik resimlerin dini ikonlarla yakın görsel benzerlikler sunmaktadır. Örneğin sarı saçlarıyla bir Orta Çağ ikonunu andıran ve izleyeni gözünü alamadan hayranlık içinde seyretmeye iten basit, sade bir kompozisyondaki nur halesini andıran ve resim düzleminin büyükçe bir kısmını dolduran altın sarısı saçlarıyla *Monroe*'ın hem dünyevi hem de uhrevi popüler beğeniyi can yerinden yakalayan resmedilişinde, sanatçının bu ve benzeri resimlerdeki soyut, müphem bir negatif espasa karşın pozitif espası figuratif resmetme yaklaşımı belirleyici rol oynamıştır. Bu yaklaşımda sanatçının bu ve benzeri resimlerinde kullandığı, serigrafik baskı tekniğinin temiz, titiz sonucuyla *blotted ink line* baskı tekniğinin dağınık, lekese yumuşak sonucunu kombine eden multidisipliner tavrın önemli bir rolü bulunmaktadır. Warhol bu multidisipliner tavrını fiziği ve metafiziği kombine ederek tasarladığı ve serigrafik baskı tekniğiyle ayrı ayrı basarak yan yana monte ettiği *Campbell's Soup Can* yerleştirme çalışmasında ortaya koyduğu görülmektedir. Birbirinin aynı şekilde boyanarak çoğaltılan ancak her biri kendi düzleminde biricik ama yan yana sergilenen kutu imajları, tekniğe uygun ve seri-ikon havasında sergilenmiştir. Basit teknik ve görünümüne rağmen tarih öncesi şablon baskı insan ellerinin yapan ve izleyen için temsil ettiği birçok anlamın Pop sanatı için de geçerli olduğu düşünülebilir. Popüler ama bir o kadar da geçici, günübirlik, sıradan nesne ve şahsiyetlerin imajları ile bunlar için uygulanan materyal, teknik ve üslubun oluşturduğu ortak anlamın bu nesne veya şahsiyetlerin sınırlı, belirli bir hayattaki varlık anlamından daha fazla veya farklı olarak, Warhol felsefesinde temsiliyetini bulan tüketim toplumunun bu hayattaki görsel araçları olmalarıyla sonlu hayatımıza dair geçicilik ve inanç çağrışımlarından başka bir şey olmadığını düşündürmektedir. Kalıcı bir şöhretin peşinde olan biri için ipek baskı tekniği gibi tecimsel ve sıradan bir tekniğin tercih edilmesinin görünüşteki çelişkili algısı, Warhol'un çağına uyan resmetme yaklaşımındaki isabetli bir seçimiyle boşa çıkmış, tıpkı Callot'un detaylı, küçük ve yoğun figürlü resimleri için gravür tekniğinde, Castiglione'nin kolay manipüle edilebilir monotip tekniğinde veya Ukiyo-e sanatçılarının renkli, hareketli resimlerini çoğaltmak ve yaymak için çok kalıplı renkli ahşap oyma baskı resim tekniğinde geliştirerek tercih ettikleri bazı yeni uygulamaların görünüşteki önemsiz gibi görünen etkisinin hem bu sanatçılar hem de resim sanatı bakımından yarattığı sonuçların küçümseyici yargıları boşa çıkarması gibi. Kapitalist sistemin kapital bazlı varlık biçiminin fırsatlarla dolu kalbinde kalıcı bir sanatçı olabilmenin yolunun onun argümanlarıyla iş yapmadan geçtiğini öğrenen Warhol'un bu argümanlardan faydalanmasından daha isabetli bir tercih de olamazdı zaten.

Resim 5: Andy Warhol, *Dick Tracy*, 1960, Tuval Üzerine Kazein ve Pastelboya, 122x 81 cm, Brant Foundation Art Study Center Erişim Tarihi: 23 Aralık 2013, <http://www.stevecox.com.au/ANDY-WARHOL-KILLING-PAPA>

Warhol'un *Dick Tracy* (resim 5) adlı boyaresmi sanatçının erken dönem işlerinden biri olup ileriki sanat kariyerinde yaptığı hem boya hem de baskiresimlerinde kullandığı düzlemi ve espası sorgulayıcı, rahat, derinlikli, düz, şeffaf ve hızlı boya sürüşüyle birlikte yumuşak konturlar kullanarak yaptığı, zamanının ikon kişiliklerini konu ettiği resimlerinden biridir. Tuval yüzeyine sürülmüş olan ve hızlı kuruma ve su ile çözülebilmeye özelliğine sahip olan kazein boyanın tuval dokusu ve pastelle kurduğu ilişki resimdeki görselliği özelleştiren önemli faktörlerdir. Kazeinli boyanın kolay yayılabilmesine karşın hızlı kuruması, sanatçının hem *blotted line* hem de serigrafi resimlerindeki lekesel boya tadını sunmaktadır.

Resim 6: Andy Warhol, *Diamond Dust Shoes (Random)*, 1980, Keten Bez Üzerine Akrilikboya, Serigrafi Mürekkebi, Elmas Tozu Serigrafi Baskı, 228.6 x 177.8 cm, Andy Warhol Müzesi, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013, <http://www.warhol.org/collection/art/work/1998-1-237/#ixzz2h9WcuWCQ>

Diamond Dust Shoes (Random) (Resim 6) adlı bu resim de sanatçının boya ve baskı resmi birleştirdiği bir çalışmalarıdır. Ayakkabı imajlarıyla tıka basa doldurulmuş olan resmin siyah zeminine tezat canlılıktaki renklerin iç açıcılığı ve temizliği bakışları üzerine çekmektedir. Ama dikkatleri cezbeden asıl özellik ise ayakkabı betimlerinde görülen ve sanatçının 1950'lerde keşfettiği *blotted ink line* baskı tekniğini çağrıştıran dağınık ve yumuşak lekelerdir. Serigrafinin temizliği, renklerin canlılığı, boyanın doygunluğunun yanı sıra dağınık lekeler ve üzerine serpiştirilen elmas tozu görseli tam anlamıyla popüler kılmaktadır.

Resim 7: Andy Warhol, *Goethe*, 1981, Tuval Üstüne Akrilikboya, 205 x 225 cm., Siegfroed Weishaupt Collection, Erişim Tarihi: 07 Ekim 2013, <http://www.pinterest.com/pin/59391288808039336/>

Warhol'un *Goethe* (Resim 7) adlı bu boyaresmi ise belli bir viskositedeki akriliğin tuval üzerine temiz, parlak, yüzeye düz şekilde yedirilerek sürülmesi ile akabinde hızlı kuruyarak akmalara karşı güvenli ve hızlı uygulamaya elverişli yapısı, sanatçının tercih ettiği serigrafinin plastik sonuçlarıyla paralellik oluşturmaktadır. İlk bakışta göze çarpan temiz, titiz, doymun rengiyle serigrafî baskıresme benzeyen bu boyaresim sanatçının boyaresim ve baskıresim teknikleriyle ilgili yaklaşımının bir kombinasyonu sayılır (Resim 8).

Resim 8: *Female Costumed Full Figure*, 1950 ler, Strathmore Seconds Kağıt Üzerine Mürekkep, Tempera ve Dr. Martin's Aniline boyası, 72.4 x 57.2 cm., Andy Warhol Müzesi koleksiyonu, Erişim Tarihi: 06 Şubat 2014 <http://www.warhol.org/Warhol/Content/collection/art/earlywork/1998-1-970/#ixzz2nIDjoj9>

2. YÖNTEM

Bu çalışmada öncelikle, Andy Warhol'un münhasır sanat anlayışı, karakteristik özellikleri baz alınarak incelenen başyapıtları üzerinden ana hatlarıyla ortaya konulabilmesi çalışılmıştır. Bu bağlamda müteakiben, kullandığı bazı eski resmetme teknik ve materyallerin bu anlayışıyla etkileşimi deşifre edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sanatçının başyapıtları, formal sanat eleştirisi ilkeleri doğrultusunda analiz edilerek münhasır sanat anlayışıyla karşılaştırılmış ve uygulamada başvurduğu bazı eski resmetme teknik ve materyallerine dair iz ve etkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda değerlendirilmek üzere, sanatçının uyguladığı ve bir tür planimetrik baskı tekniği olarak değerlendirilebilecek blotted line baskıresim ile bir tür şablon baskı tekniği olan serigrafî tekniğine mesnet teşkil eden eski teknikler incelenmiş ve nasıl yararlandığı ortaya konulmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Yöntemde belirtilen çalışma sonucunda Andy Warhol'un münhasır sanatsal anlayışını hayata geçirme adına birçok eski resmetme veya boyama yöntem, teknik ve materyalden yararlandığı anlaşılmıştır. Sanatçının incelenen ilk dönem, blotted line tekniğiyle gerçekleştirdiği, çalışmalarında, mürekkepli yazımda kullanılan mürekkep kurutma kağıdıyla mürekkep kurutma işleminden ilham aldığı değerlendirilmiştir. Bu çalışmalarında Warhol'un, mürekkepli yazım işlemlerinin ardından mürekkep kurutmada kullanılan kağıda çıkan kurutulmuş mürekkebin kurutma kağıdında yarattığı dağınık, is etkisine benzer bir plastisiteden yararlandığı düşünülmektedir. Yine sanatçının serigrafik baskıresim işleri incelendiğinde de tarih öncesi mağara duvarlarında görülen ve insan elinin bir nevi şablon olarak kullanılarak toz pigment püskürtülerek yapılmış resimlerdeki pigment taneciklerinin yüzeyde oluşturduğu plastik etkiden ilhamla benzer plastik bir tat elde etme adına serigrafide kullanılan elek kalıbın gözeneklerinden yüzeye indirilen boya parçacıklarının resim düzleminde oluşturduğu plastisiteyi elde etmek amacıyla serigrafiyi tercih ettiği değerlendirilmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Materyal ve teknik ile sanatçının sanatsal tutum arasında doğrudan veya dolaylı bir ilişki ve etkileşim kaçınılmazdır ve bu durum sanatçının münhasır sanatsal kaygılarıyla bağlantılıdır. Sanatçının kendine özgü anlayışı ise ancak özgün plastik çözümler gerektirir. Bu çözüme istinaden sanatçılar bazen mevcut ancak başka sanatsal duyarlılığa hitap eden çözümleri kendi sanatsal kaygılarını giderme yolunda adapte ederek ama çoğunlukla tutarlı sonuçlar verecek şekilde modifiye ederek uyguladıkları görülmüştür. İlksel uygulamalarda çoğunlukla pratik mülahazalarla ve kombine edilerek kullanılan pek çok materyal, teknik ve uygulamanın plastik etkilerinin aynı kaygıların sonucu olmamakla beraber bazı sanatçıların plastik beğenileriyle örtüştüğü aşikardır. Warhol'un müphem, dağınık, isli ilkel görünümlü ve spekülasyona açık boya-baskıresim kombinasyonu biçimindeki blotted line'i keşfi ve uygulamasının yarattığı özgün plastisitesinin 20.yy tüketim toplumunun banal kitlesel beğenisini hicveden münhasır anlayışıyla örtüşmesinin tesadüfi olmadığı aksine, benzer şekilde, günümüzden binlerce yıl önce, zamanın insanının pratik ihtiyaçlarına binaen uygulandığı düşünülen şablon ve püskürtme boya yönteminden esinlenilerek geliştirildiği kabul edilen serigrafiyi, yine kendine özgü Pop Art anlayışına adapte etmek amacıyla kısmen modifiye ederek uygulamasında da münhasır sanatsal kaygılarının belirleyici olduğu anlaşılmıştır.

Esasen her sanatçının münhasır sanatsal anlayışına uygun plastik çözümler üretmek zorunluluğu çoğu zaman sanatçıya kalırken, kimi zaman da başka sanatsal ve benzeri mülahazalarla üretilmiş olsa da, çözümlerden yararlanmasında sanatçıya uygulamada pratik imkanlar sağlamanın yanı sıra mental bakımdan da geniş bir serbestiyet imkanı sağladığı düşünülebilir. Sanatçıların, Warhol gibi, bazı plastik çözümleri, evrensel ve kalıcı etkilerinin geçen binlerce yıla rağmen gücünü hala koruyor olmasından yararlanarak, kimi zaman olduğu gibi bazen de modifiye ederek, kullanmasının onlara birçok bakımdan imkan sağladığı düşünülmeli gerektiği değerlendirilmektedir. Sanat üretiminin, en azından Duchamp sonrası dönemde, özgünlük adına neredeyse yeni materyal ve teknikler üretme yarışına dönüştüğü ve özgün

sanatsal mentalitenin ihmal edildiği günümüzde, öncesinde sanat veya başka mülahazalarla üretilmiş teknik ve materyallerin zamanımızın ve sanatçısının ruhuna hitap edebilen yön ve etkilerinin çözüm yaratabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aysan, Ş. (1976), “*Serigrafi Kılavuzu*”, Adnan Çoker Atölyesi Yayını, İstanbul.
- Blotted Line: <https://www.warhol.org/lessons/andy-warhols-blotted-line/>
- Fieberg, J. (2014), “*1940’tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri*”, Illinois Üniversitesi Yayını, Çev. Simber Atay-Eskier, Göral Erinç Yılmaz, Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir)
- Grabowski, B., Fick, B. (2012), “*Basküresim*”, (çev. : Simber Atay Eskier- Arif Ziya Tunç), Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.
- Honner, K. (1994), “*Contemporary Art*”, Benedikt Taschen Verlag GmbH yayınları, Köln.